

RUANDA BİLGİ NOTU

KASIM
2022

GÜNCEL VERİLER

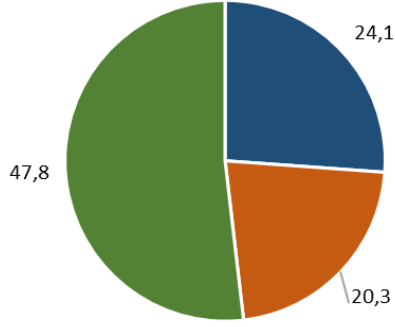
MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER VE TAHMİNLER

GÖSTERGE	DEĞER	2020	2021	2022 (tahmini)
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	10,1	11,0	12,0
Büyüme	%	-3,4	10,9	6,0
Nüfus	Milyon Kişi	12,6	12,9	13,2
Kişi Başı Gelir	USD	804,1	854,1	912,7
Enflasyon	%	7,7	0,8	9,5
İşsizlik Oranı	%	1,5	1,6	-
Cari Denge / GSYH	%	-12,1	-10,9	-12,6
Bütçe Dengesi / GSYH	%	-9,5	-7,0	-6,4
İhracat	Milyar USD	1	1,0	1,2*
İthalat	Milyar USD	3,5	3,8	4,4*

Kaynak: IMF KEG Ekim 22, Ruanda İstatistik Ofisi, Trademap *Temmuz 21-Haziran 22 Dönemi

1. RUANDA EKONOMİSİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Sektörlerin GSYH Payları (%)

Kaynak: Ruanda İstatistik Ofisi, 2021

■ Tarım ■ Sanayi ■ Hizmetler

1890 Brüksel Konferansı'nda Ruanda, bölgede neredeyse hiç Alman olmamasına rağmen egemen devletlerce Almanya idaresine verilmiştir. Almanya 1907'ye kadar ülkeye idareci göndermemiş, I. Dünya Savaşı'nın ardından ise Ruanda Belçika'ya verilmiştir. 1962 yılında Ruanda bağımsızlığını kazanmıştır. Bağımsızlıktan sonra 1990-1992 arasında iç savaş yaşanmış ancak ateşkes ile sonlanmıştır. 1994 yılında ise tarihin gördüğü en kanlı savaş başlamış ve 100 günde yaklaşık 1 milyon kişi öldürülmüştür. Takip eden dönemde bütün politik ve ekonomik yardımlara rağmen Ruanda ekonomik ve sosyal açıdan istenen ilerlemeyi sağlayamamıştır.

2000'lere gelindiğinde ise Paul Kagame'nin başa gelmesiyle ülke yoğun kalkınma çabasına girmiştir. Günümüzde, doğal kaynaklar açısından diğer Afrika ülkelerine kıyasla daha az kaynağa sahip olan Ruanda'da çoğunlukla kalay ve tungsten (kimyasal bir element) bulunmaktadır. Ayrıca, tantalit, beril ve altın da ülkenin doğal kaynakları arasındadır. Ekonomi büyük çoğunlukla tarıma dayanmakta ve nüfusun yaklaşık %70'ini istihdam etmektedir. GSYH'nin %24'ünü oluşturan sektör artan ticarileşmeyle birlikte son on yılda yoksulluğun yaklaşık %45 oranında azalmasında itici güç olmuştur.

Sanayi sektörü küçük ölçekli madencilik faaliyetleri ve sınırlı tekstil, çimento, mobilya gibi tüketici imalatları yaparken sektörün büyük çoğunluğu gıda işleme sanayisine odaklanmıştır. Ekonominin %20'sini oluşturan sanayi sektöründe özellikle kahve ve çay endüstrisi öne çıkmaktadır.

Kalkınma yolunda önemli adımlar atılan ülke de yüksek altyapı yatırımları hizmetler sektörünü özellikle turizm potansiyelini ortaya çıkarmış ve sektörün hızla kalkınmasına yardımcı olmuştur. Hizmetler sektörü ise GSYH'nin yaklaşık %48'ini oluşturmaktadır.

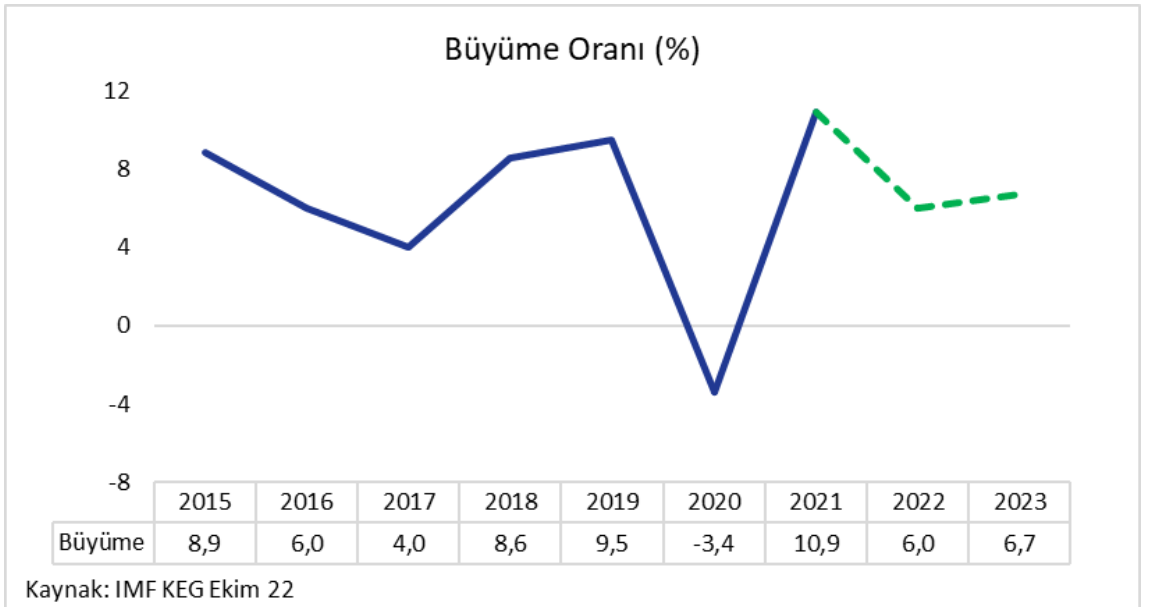
2. BÜYÜME

Ruanda ekonomisi son yirmi yılda muazzam bir şekilde toparlanmıştır. Sürdürülebilir ekonomik büyüme, 1994'te 29 olan ortalama yaşam süresini 2016'yılında 67 yıla yükseltmiş; 2000-2017 yılı arasında bir milyon insanın yoksulluktan kurtarılmasını sağlamıştır. Ayrıca, 1995 yılında %101 olan enflasyonun 2018 yılında %1,3'e gerilemesini de sağlamıştır.

Ülke güçlü makroekonomik politika yönetimi sergilemiş ve yüksek büyüme ile daha düşük yoksulluk ve daha iyi yaşam standartları ile sonuçlanan iddialı bir kalkınma stratejisi uygulamıştır. Böylelikle, 2000-2015 döneminde Ruanda yıllık ortalama %7,9 büyüme kaydetmiştir. 2016-2017 yıllarında ise kuraklığın başlamasıyla tarımsal üretim azalmış bu doğrultuda büyüme sırasıyla önce %6'ya daha sonra %4'e gerilemiştir. 2019 yılında tarımsal üretimin artmasıyla desteklenen büyüme reformlarının ardı ardına uygulanmasının da etkisiyle %9,5 genişlemiştir.

1994 yılındaki daraldan sonra ilk defa salgın etkisiyle Ruanda 2020 yılında %3,4 daralmıştır. Takip eden yılda, hızlandırılmış aşı uygulaması, küresel talepteki toparlanma ile hizmetlerde %12, sanayide %13 ve tarımda %6 genişlemenin de etkisiyle ülke ekonomisi yaklaşık %11 büyümüştür. Ayrıca, kişi başına düşen GSYH %6 artmış, enflasyon düşük gıda fiyatları nedeniyle %7,7'den %0,8'e gerilemiştir. 2022 yılının birinci çeyreğinde %7,9 ikinci çeyreğinde %7,5 büyüme kaydeden Ruanda'nın yıl genelinde %6 büyüyeceği tahmin edilmektedir.

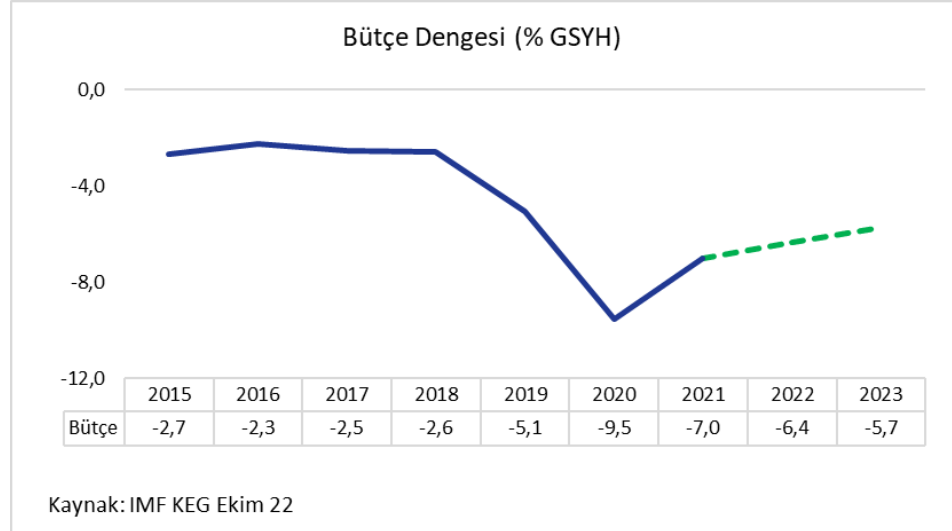
Hükümet 2035 yılına kadar orta gelir statüsüne, 2050 yılına kadar ise yüksek gelirli ülke statüsüne ulaşmayı hedefleyen uzun vadeli kalkınma strateji hazırlamaktadır. Afrika'nın Singapur'u olmayı hedefleyen ülke, bunu BM'nin sürdürülebilir kalkınma hedefini karşılamaya odaklanan sektörel stratejiler ile desteklenen 7 yıllık Ulusal Dönüşüm Stratejileri (NST) ile başarmayı planlamaktadır.

3. BÜTÇE DENGESİ

Ruanda kamu maliyesi GSYH cinsinden genellikle açık vermektedir. Ülke'nin kamu sektörü liderliğindeki kalkınma modeli özellikle son yıllarda kamu borcunu artırmıştır. Ruanda'nın kamu yatırımlarına büyük ölçüde bağımlı olması, dış borçlanma yoluyla finanse edilen önemli mali açıklara yol açmıştır. Sonuç olarak kamu borcu, GSYH cinsinden %56,7'ye yükselmiş bütçe açığı ise %5,1 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında ise salgın nedeniyle borçlanmanın artmasıyla kamu borcu GSYH'nin %70'ine yaklaşırken kamu maliyesi %9,5 açık vermiştir.

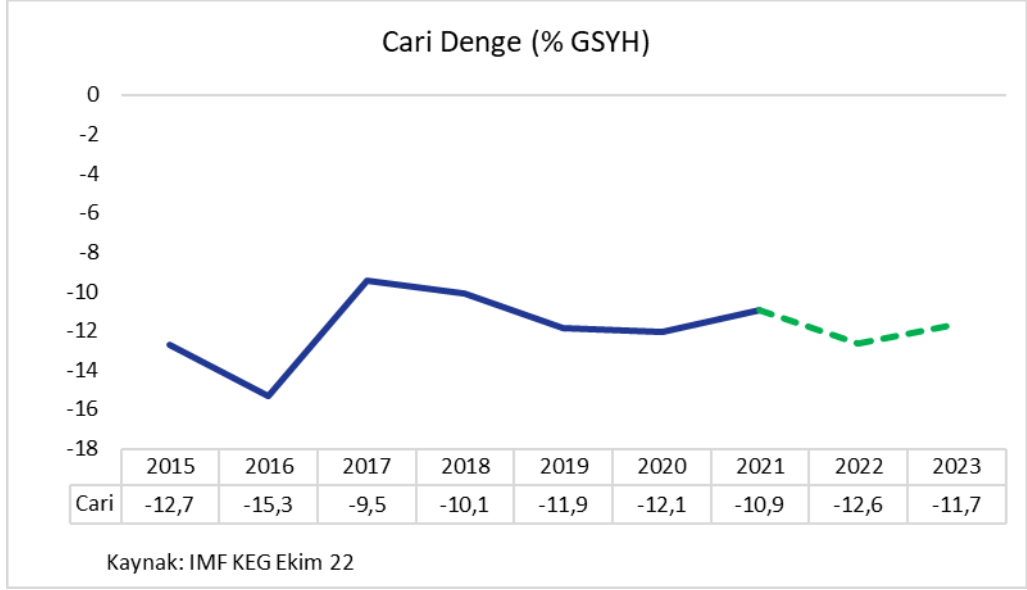
Bütçe dengesi, Ağustos 2021'de 620 milyon dolarlık Eurobond ihracından elde edilen kaynakla finanse edilse de salgın kaynaklı harcamaların devam etmesiyle %7 civarında açık vermiştir. 2022 yılında öngörülen mali konsolidasyon ile bütçe açığının %6,4'e gerileceği ön görülmektedir.

4. CARİ DENGİ

Ruanda cari dengesi büyük ölçüde dış ticaret açığından kaynaklı açık vermektedir. 2016 yılı sonrasında meydana gelen kuraklık, büyümedeki yavaşlama aynı zamanda mevcut büyük inşaat projelerilerinin tamamlanması, döviz kurundaki değer kaybı gibi nedenlerden 2016-2019 döneminde GSYH cinsinden yıllık ortalama %11,7 cari açık vermiştir.

2021'de doğrudan yabancı yatırımlar ve imtiyazlı kredilerle finanse edilmeye çalışılan cari denge yükselen iç talep doğrultusunda artan ithalat nedeniyle GSYH cinsinden %10,9 açık vermiştir. 2022 yılında, yurt içi ekonomik aktivitenin yeniden artmasıyla bağlantılı olarak sermaye ve ara malı ithalatındaki artış ve yüksek petrol fiyatlarının Ruanda'nın ihracatına; özellikle turizme yönelik dış talepteki toparlanmaya ağır basması nedeniyle cari açığın %12,6'ya geçici olarak genişlemesi beklenmektedir.

5. SWOT ANALİZİ

Güçlü Yanlar

- Ülke, Afrika kıtasındaki en elverişli ve güvenli iş ortamlarından birine sahiptir.
- Son dönemde turizm büyük ilerleme kaydetmiş ve kıtanın önemli turizm destinasyonlarından biri haline gelmiştir.
- 2000'li yıllardan bu yana toplanan vergiler 20 kat artmış bu doğrultuda Ulusal bütçe 14 kat artmıştır.
- Ruanda'nın fiziksel sermayeye yaptığı yatırım 2015-19 döneminde Doğu Afrika Topluluğu ve Sahra Altı Afrika'daki emsallerinden GSYH'nin yaklaşık %25'i kadar yüksektir.
- Yabancı yatırımcı için gelecek vadeden bir ülkedir.

Zayıf Yanlar

- Ruanda iklim değişikliğine özellikle kuraklığa karşı oldukça savunmasızdır.
- Emtia fiyatlarına ve uluslararası yardıma bağılılığı bulunmaktadır.
- Afrika'daki en yüksek nüfus yoğunluğuna sahiptir.
- Ülkedeki büyük ekonomik kalkınmaya rağmen halkın belirli bir kesimi hala fakirdir.

Fırsatlar:

- Ekonomiyi daha yüksek katma değerli faaliyetlere yönlendirmeye odaklanan, yapısal dönüşüme daha fazla dahil edilerek toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi, finansal kurumlara erişimi artırmak için teknoloji kullanımını ilerletmek (insansız uçak üretimi gibi) ve menkul kıymetler piyasasının gelişimini teşvik etmek gibi çeşitli reform çalışmaları yapılmaktadır.

Tehditler:

- Tüketici ve yatırımcı güvenini baltayabilecek düşük dış talep olasılığı ve tekrarlanabilecek olan salgın ekonomik büyümeyi baskılayabilir.
- Tarımı etkileyen şoklar, bölgesel güvenlik sorunları ve kalkınma yardımlarına yönelik dış değişiklikler büyümeye yönelik bir başka risklerdir.
- Arz kesintilerine neden olabilecek Rusya-Ukrayna çatışması ve ülkenin buğday ile gübre tedariki açısından Rusya ile ticari ilişkisi ülke için risk teşkil etmektedir.
- Eğitim seviyesinde azalma, uzun süreli işsizlik ve özellikle kadınlar arasında yaygınlaşmaya başlayan yoksulluk, son yirmi yılda kazanılan ekonomik ve sosyal kazanımları tersine çevirebilir.

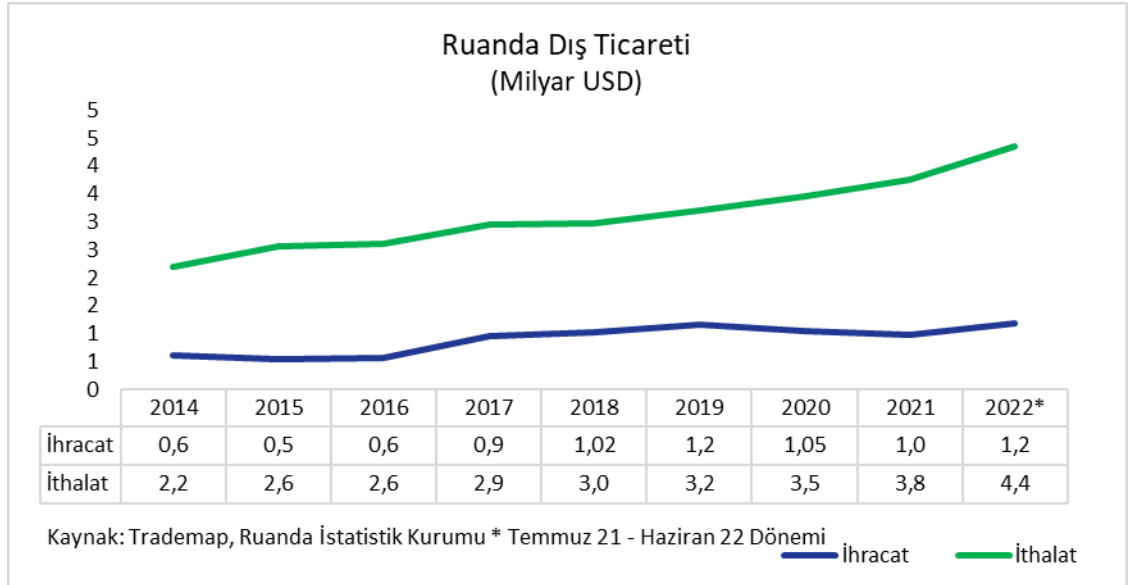

6. DIŞ TİCARETİ

Ruanda genellikle dış ticaret açığı vermektedir. 2014-2017 döneminde 1 milyar USD altındaki ihracat ve 2 ila 3 milyar USD arasındaki ithalat nedeniyle 2 milyar USD civarında dış ticaret açığı vermiştir.

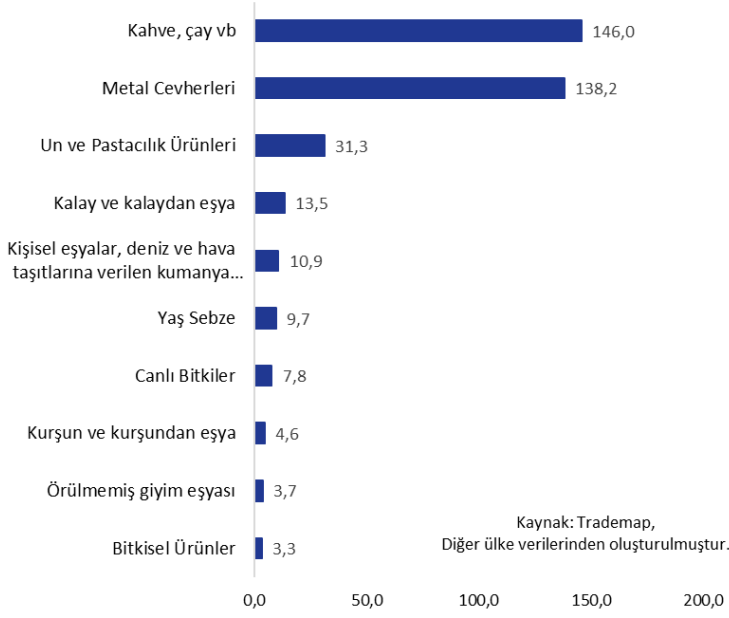
2018 yılı itibari ile 1 milyar USD civarına ulaŐan ihracat bu tarihten sonra genellikle benzer seviyelerde gerçekleŐmiŐ, ithalat ise 3 milyar USD'den 3,8 milyar USD'ye yükselmiştir. Böylece, dış ticaret açığı 2021 yılında 2,8 milyar USD'ye dış ticaret hacmi ise 4,7 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılının Ocak-Haziran döneminde ise ihracat bir önceki yılın aynı dneimine kıyasla %52 artarak 1 milyar USD'ye yükselmiş, böylece ilk 6 ayda geçtiğimiz yılın ihracat miktarına ulaŐılmıŐtır. İthalat ise yine aynı dönemde %36 artmış ve 2,3 milyar USD olarak gerçekleşmiştir.

rn bazında ticarete, Ruanda ihracatının %72'sini Kahve-ay ile Metal Cevherleri oluŐurmaktadır. Bu iki sektörü ise un-pastacılık ürünleri ve kalay-kalaydan eŐya takip etmektedir. Ülkenin ithalatında ise eczacılık ürünleri, elektrikli cihazlar, kiŐisel eŐyalar ve otomotiv ne çıkmaktadır. Bahsedilen sektörler ülke ithalatının %36'sını oluŐurmaktadır. (*rn bazında ticaret verileri diğer ülke verilerinden oluŐurulduđu ve eksik veri olabileceği için deđiŐiklik gösterebilir.*)

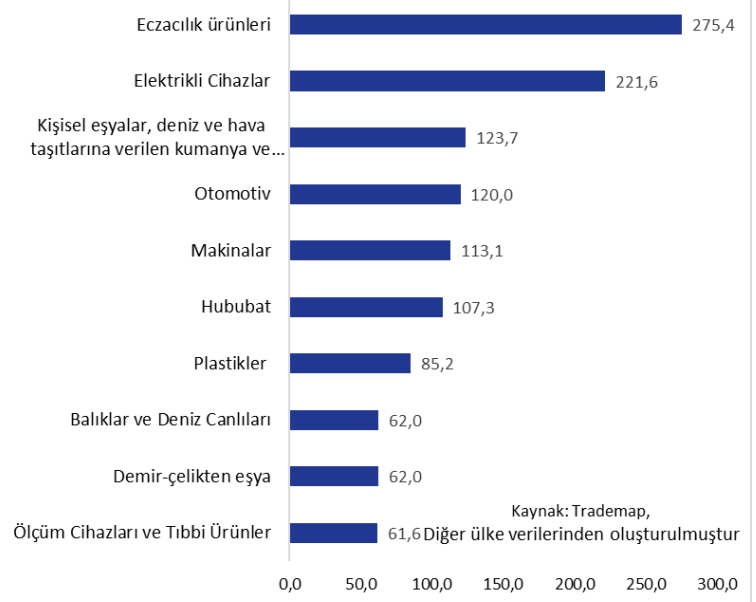

Ruanda İhracatı (2021, Milyon USD)

Ruanda İthalatı (2021, Milyon USD)

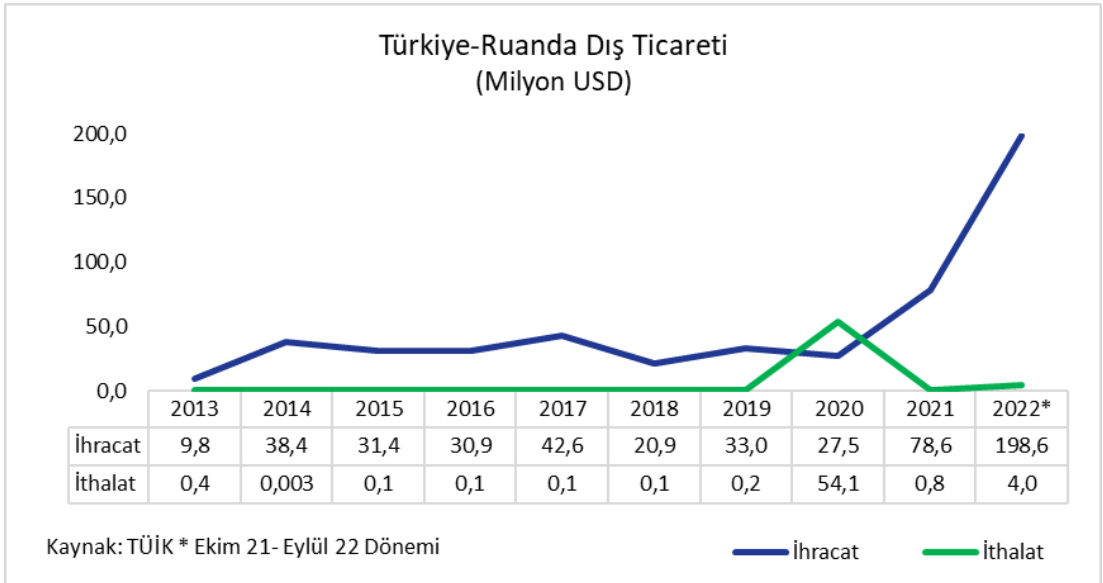

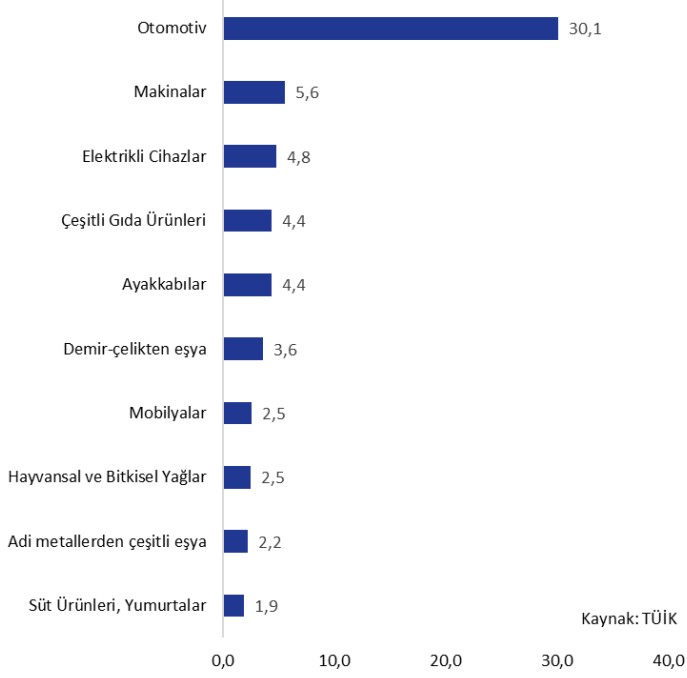
7. TÜRKİYE İLE TİCARETİ

Türkiye ile Ruanda arasındaki ticarete Türkiye net ihracatçı konumundadır. Ülkeye olan ihracat 2016 yılında yaklaşık 31 milyon USD seviyesindeyken 2021 yılına kadar %154 artarak 78,6 milyon USD'ye kadar yükselmiştir. 2022 yılının Ocak-Eylül döneminde ise ihracat bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %239 artarak 170,4 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. 2021 verilerine göre, ihracatta öne çıkan sektörler otomotiv, makinalar ve elektrikli cihazlar olmuştur. Otomotiv sektörü ülkeye olan ihracatın %39'u oluştururken bahsedilen diğer iki sektör sırasıyla %7 ve %6'sını oluşturmaktadır.

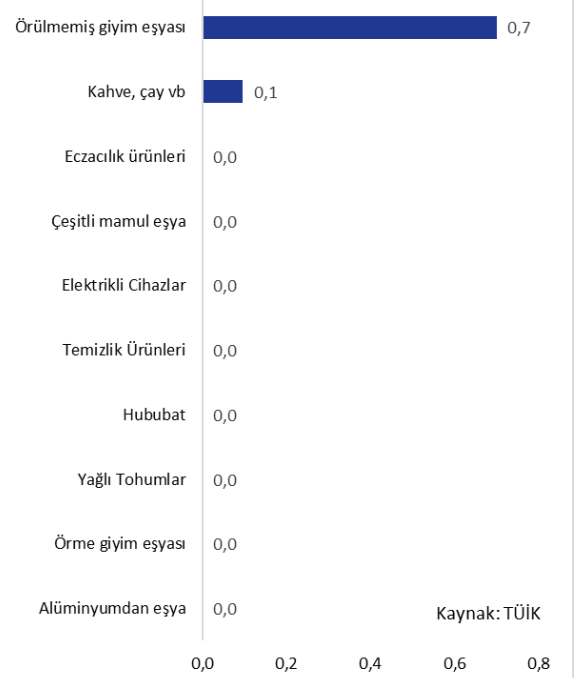
İthalat tarafından ise 2015-2019 döneminde Ruanda'dan ithalat 100-200 bin USD civarındayken, 2020 yılında 53 milyon USD altın ve mücevher ithalatıyla 54,1 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında ise 800 bin USD olarak gerçekleşen ithalat, örülmemiş giyim eşyası ithalatının 700 bin USD civarında gerçekleşmesinden kaynaklanmıştır. 2022 yılının Ocak-Eylül döneminde ise Ruanda'dan olan ithalat 3,2 milyon USD'ye yükselerek şimdiye kadarki en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Türkiye'nin Ruanda'ya İhracatı (2021, ÖTS, Milyon USD)

Türkiye'nin Ruanda'dan İthalatı (2021, ÖTS, Milyon USD)

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU

Huzur Mahallesi, Azerbaycan Caddesi Skyland Sky Office No: 4
B Blok Kat: 21-22 Seyrantepe 34485 Sarıyer/İstanbul

www.deik.org.tr • info@deik.org.tr

[Twitter](#) [Instagram](#) [LinkedIn](#) [YouTube](#) [Facebook](#) /deikiletisim | www.deik.org.tr